

PHÁT TRIỂN THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG: YÊU CẦU VÀ THÁCH THỨC

ThS. NGUYỄN THỊ LOAN - Đại học Công nghệ Giao thông Vận tải - Cơ sở đào tạo Thái Nguyên

Thế giới đang bước vào cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4, cuộc cách mạng công nghệ số sẽ làm thay đổi cơ bản lối sống và phương thức giao tiếp. Bề rộng và chiều sâu của những thay đổi này sẽ tạo nên sự biến đổi của toàn bộ các hệ thống sản xuất, quản lý và quản trị. Nhân loại sẽ được kết nối với sức mạnh xử lý, dung lượng lưu trữ và sự tiếp cận tri thức chưa có tiền lệ... Khả năng này còn được nâng lên gấp bội nhờ những đột phá về công nghệ mới nổi như: Trí thông minh nhân tạo, công nghệ 3D, công nghệ nano, sinh học, lưu trữ năng lượng và tin học lượng tử... Những thách thức trên đặt ngành Thông tin và Truyền thông Việt Nam trước một sức ép rất lớn, yêu cầu cần phải xây dựng được một định hướng phát triển lâu dài cho đúng hướng và phù hợp với bối cảnh hội nhập.

• Từ khóa: Thông tin và truyền thông, công nghệ số, công nghiệp, công nghệ mới nổi, internet.

Chủ động hội nhập, góp phần phát triển kinh tế - xã hội

Giai đoạn 2010-2015, lĩnh vực thông tin và truyền thông có những bước phát triển mạnh mẽ cả trong công tác quản lý nhà nước và phát triển sự nghiệp, dịch vụ công.

Một khối lượng lớn các văn bản quy phạm pháp luật đã được Bộ Thông tin và Truyền thông ban hành tương đối đầy đủ, đồng bộ trên các lĩnh vực quản lý chuyên ngành, đáp ứng yêu cầu nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước thời kỳ hội nhập. Hệ thống cơ sở hạ tầng thông tin quốc gia với công nghệ hiện đại đã được xây dựng. Mạng lưới bưu chính, viễn thông phát triển nhanh chóng, vững chắc. Công nghệ thông tin phát triển mạnh mẽ với nhiều thành tựu trong ứng dụng công nghệ thông tin của các cơ quan nhà nước và đời sống xã hội... Cụ thể như:

Lĩnh vực bưu chính – viễn thông: Đã có những bước chuyển đổi quan trọng, phù hợp với xu thế đổi mới, phát triển chung của đất nước. Cụ thể:

- Ngành Bưu chính bước đầu được cơ giới hóa, hiện đại hóa công nghệ; mạng lưới phát triển rộng khắp, chất lượng được đảm bảo. Mạng lưới bưu chính công cộng hiện đã hình thành được 12.738 điểm phục vụ. Doanh thu dịch vụ Bưu chính toàn Ngành hiện nay đạt khoảng hơn 700 triệu USD, tăng gấp hơn 2 lần so với năm 2010.

- Ngành Viễn thông đáp ứng ngày càng tốt hơn

nhu cầu phát triển kinh tế, xã hội, đảm bảo an ninh quốc phòng và hội nhập quốc tế, góp nguồn thu không nhỏ vào ngân sách nhà nước. Cụ thể: Hàng năm doanh thu của Ngành này đạt khoảng 17 tỷ USD, trong đó mỗi năm đạt lợi nhuận khoảng 2, 5 tỷ USD, nộp ngân sách nhà nước 60.000 tỷ đồng/năm; Tỷ lệ phủ sóng thông tin di động đạt 95% diện tích, tổng băng thông kênh kết nối quốc tế đạt 1.450Mb/s; Tổng số thuê bao điện thoại trên 131 triệu máy; Tỷ lệ thuê bao internet băng rộng đạt 6,5 thuê bao/100 dân; Tỷ lệ người sử dụng internet đạt trên 50% dân số.

Thị trường chứng kiến sự tham gia của 25 doanh nghiệp viễn thông được cấp giấy phép thiết lập mạng viễn thông công cộng và hơn 90 doanh nghiệp được cấp giấy phép cung cấp dịch vụ viễn thông. Cùng với việc tăng cường, củng cố thị trường trong nước, các doanh nghiệp viễn thông Việt Nam đã làm chủ công nghệ mạng lưới, mạnh mẽ vươn ra chiếm lĩnh thị trường nước ngoài. Thương hiệu viễn thông Việt Nam đã hiện diện ở nhiều châu lục và các nước như: Lào, Campuchia, Peru, Tanzania, Myanmar, Đông Timo...

Lĩnh vực phát triển và ứng dụng công nghệ thông tin: Công nghiệp công nghệ thông tin được đánh giá là Ngành có tốc độ kinh tế phát triển nhanh, bền vững, doanh thu cao, có giá trị xuất khẩu lớn. Kim ngạch xuất khẩu sản phẩm công nghiệp công nghệ thông tin hàng năm đạt hơn 32 tỷ USD, tốc độ tăng trưởng

đạt 20-30%/năm. Tổng doanh thu công nghiệp tiếp tục đạt mức cao, tạo ra nhiều việc làm cho xã hội, hỗ trợ phát triển kinh tế. Tranh thủ tiềm năng trên, hiện nhiều doanh nghiệp, tập đoàn lớn đang tiếp tục đầu tư, mở rộng sản xuất ở Việt Nam như: Samsung, LG, Panasonic, Canon, Intel...

Tương tự, ứng dụng công nghệ thông tin tiếp tục được cải thiện, rút ngắn khoảng cách, chất lượng phục vụ của cơ quan nhà nước đối với người dân và doanh nghiệp; hạ tầng ứng dụng công nghệ thông tin tiếp tục được hoàn thiện hỗ trợ rất lớn cho việc triển khai ứng dụng công nghệ mới. Thống kê cho thấy, hiện nay tỷ lệ trung bình cán bộ, công chức tại các bộ, ngành được trang bị máy tính phục vụ công việc đạt khoảng 90%; Tỷ lệ máy tính kết nối internet đạt trên 90%; Cả nước có 68% các bộ, ngành và 25% các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương triển khai thí điểm Chữ ký số tại các đơn vị trực thuộc; Tất cả các bộ, ngành và các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương đã có trang/cổng thông tin điện tử, phục vụ hoạt động phát triển kinh tế - xã hội...

Lĩnh vực báo chí – xuất bản: Lĩnh vực báo chí phát triển phong phú và đa dạng, nhiều nội dung thông tin, nhiều loại hình, dịch vụ báo chí, không ngừng được nâng cao chất lượng cả về hình thức và nội dung, đáp ứng ngày càng tốt hơn nhu cầu thông tin của nhân dân. Cả nước có 845 cơ quan báo chí in và với trên 1.000 ấn phẩm báo chí; 98 báo điện tử; 66 đài phát thanh, truyền hình Trung ương và địa phương với tổng số 182 kênh chương trình phát thanh, truyền hình quảng bá (gồm: 105 kênh chương trình truyền hình quảng bá, 77 kênh chương trình phát thanh, quảng bá). Diện tích phủ sóng phát thanh đạt 99,5% lãnh thổ, diện tích phủ sóng truyền hình mặt đất đạt hơn 90% diện tích lãnh thổ.

Hệ thống truyền hình trả tiền đến hết năm 2015, có 31 đơn vị cung cấp dịch vụ với 73 kênh truyền hình và 9 kênh phát thanh trong cả nước. Số lượng kênh truyền hình nước ngoài được cấp phép biên tập trên hệ thống truyền hình trả tiền là 40 kênh. Truyền hình trả tiền sử dụng 4 loại công nghệ truyền dẫn, gồm: Truyền hình cáp truyền hình mặt đất kỹ thuật số, truyền hình trực tiếp qua vệ tinh, truyền hình di động. Số lượng thuê bao truyền hình trả tiền khoảng 9,9 triệu. Tổng doanh thu dịch vụ truyền hình trả tiền là 9,624 tỷ đồng, thu hút khoảng 9.500 lao động tham gia lĩnh vực này.

- Lĩnh vực xuất bản tuy gặp nhiều khó khăn song cũng đã phát huy hiệu quả việc huy động

nguồn lực xã hội vào phát triển Ngành. Toàn quốc hiện có 63 nhà xuất bản, thu hút khoảng 5.500 lao động; Hơn 1.500 cơ sở in công nghiệp thuộc mọi thành phần kinh tế; Hơn 13.700 cơ sở phát hành xuất bản phẩm... Doanh thu toàn Ngành tiếp tục tăng trưởng, tổng doanh thu toàn Ngành xuất bản ước đạt 5.100 tỷ đồng, tổng kim ngạch xuất khẩu xuất bản phẩm ước đạt 23 triệu USD, trong đó nhập khẩu là 18,9 triệu USD, xuất khẩu là 4,1 triệu USD...

Thách thức và định hướng giai đoạn 2016-2020

Thế giới đang bước vào cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4, cuộc cách mạng công nghệ số sẽ làm thay đổi cơ bản lối sống và phương thức giao tiếp. Bề rộng và chiều sâu của những thay đổi này sẽ tạo nên sự biến đổi của toàn bộ các hệ thống sản xuất, quản lý và quản trị.

Cùng với việc tăng cường, củng cố thị trường trong nước, các doanh nghiệp viễn thông Việt Nam đã làm chủ công nghệ mạng lưới, mạnh mẽ vươn ra chiếm lĩnh thị trường nước ngoài. Thương hiệu viễn thông Việt Nam đã hiện diện ở nhiều châu lục và các nước như: Lào, Campuchia, Peru, Tazania, Myanmar, Đông Timo...

Những thách thức trên đặt ngành Thông tin và Truyền thông Việt Nam trước một sức ép rất lớn. Bồi bên cạnh những thành tựu đã đạt được, ngành Thông tin và Truyền thông phải đối diện không ít những tồn tại, khó khăn. Cụ thể như:

Thứ nhất, kết cấu hạ tầng bưu chính – viễn thông vẫn còn manh mún, phân tán, chưa đồng bộ, đều khắp; Chất lượng dịch vụ còn chưa cao, chưa đa dạng, có khoảng cách lớn về sử dụng dịch vụ giữa thành thị và nông thôn; Hiệu quả đầu tư còn bất cập chông chéo; Năng suất lao động chưa đạt hiệu quả cao, nhiều nơi vẫn còn sử dụng lao động thủ công năng suất thấp; Ứng dụng công nghệ thông tin trong xây dựng, phát triển và quản lý kết cấu hạ tầng còn thiếu và yếu.

Thứ hai, công nghiệp công nghệ thông tin phát triển còn manh mún, thiếu công nghiệp hỗ trợ; Chưa hình thành được doanh nghiệp mang thương hiệu Việt, chủ yếu dựa vào công nghệ nước ngoài; Ứng dụng công nghệ thông tin trong xã hội, cơ quan doanh nghiệp còn thiếu và yếu, chưa coi công nghệ thông tin là phương thức sản xuất mới làm tăng năng suất lao động.

Thứ ba, mạng lưới báo chí – xuất bản nhiều về số

lượng song chất lượng chưa đáp ứng yêu cầu, gây lãng phí nguồn lực của xã hội trong bối cảnh công nghệ phát triển như vũ bão hiện nay. Cơ sở vật chất, chất lượng tin, bài ở các báo in và chương trình ở nhiều đài phát thanh, truyền hình địa phương, đặc biệt ở khu vực miền núi, vùng sâu, vùng xa nghèo nàn, lạc hậu... Đa số các nhà xuất bản hoạt động kinh doanh cầm chừng, thua lỗ, không kiểm soát tốt đối tác, dẫn đến nhiều vi phạm trong nội dung xuất bản phẩm cũng như quy trình xuất bản. Tình trạng vi phạm bản quyền diễn ra ngày càng phức tạp; hoạt động in lậu tinh vi, khó kiểm soát...

Kim ngạch xuất khẩu sản phẩm công nghiệp công nghệ thông tin hàng năm đạt hơn 32 tỷ USD, tốc độ tăng trưởng đạt 20-30%/năm. Hiện nhiều doanh nghiệp, tập đoàn nước ngoài lớn đang tiếp tục đầu tư, mở rộng sản xuất tại Việt Nam như: Samsung, LG, Panasonic, Canon, Intel...

Nhằm ứng phó với những thách thức cũng như hội nhập hiệu quả, giai đoạn 2016-202 ngành Thông tin và Truyền thông Việt Nam xây dựng một số định hướng phát triển như sau:

Đối với lĩnh vực bưu chính – viễn thông

- Phát triển bưu chính theo hướng đa dạng hóa các loại hình dịch vụ bưu chính, chất lượng phục vụ tốt, mọi nơi, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động bưu chính, coi ứng dụng công nghệ thông tin làm nền tảng nâng suất lao động trong lĩnh vực bưu chính, chuyển phát.

- Tiếp tục cung cấp các dịch vụ viễn thông với chất lượng tốt, giá cước hợp lý trên cơ sở cạnh tranh nhằm đáp ứng nhu cầu đa dạng của người sử dụng dịch vụ. Tăng cường phát triển các dịch vụ ứng dụng viễn thông nhằm phát huy tối đa sự hội tụ của công nghệ và dịch vụ.

- Phát triển bền vững thị trường viễn thông, đảm bảo môi trường cạnh tranh lành mạnh thông qua việc kiểm soát chặt chẽ hoạt động kinh doanh của các doanh nghiệp viễn thông.

- Ưu tiên phát triển áp dụng các công nghệ viễn thông tiên tiến, hiện đại. Bảo đảm an toàn cơ sở hạ tầng viễn thông và an ninh thông tin cho các hoạt động ứng dụng công nghệ viễn thông, công nghệ thông tin, đặc biệt là trong việc thúc đẩy phát triển chính phủ điện tử, thương mại điện tử.

Đối với lĩnh vực công nghệ thông tin

- Tạo bước đột phá trong thu hút đầu tư và tăng cường hiệu quả đầu tư trực tiếp vào công nghiệp điện tử tại Việt Nam; thúc đẩy chuyển giao công

nghệ, mô hình quản lý, nghiên cứu - phát triển, đào tạo nhân lực và thị trường.

- Triển khai đồng bộ, quyết liệt các giải pháp hỗ trợ, bao gồm: Thực hiện cam kết ưu tiên thúc đẩy phát triển công nghiệp điện tử; ưu đãi thuế, hỗ trợ tín dụng cho công nghiệp điện tử và công nghiệp phụ trợ liên quan; đào tạo và phát triển đội ngũ nhân lực đồng đảo, có kỹ năng và chất lượng; xây dựng thương hiệu, phát triển thị trường, tạo thuận lợi thúc đẩy phân phối, lưu thông sản phẩm sản xuất tại Việt Nam.

- Đẩy mạnh tốc độ phát triển, tạo bước đột phá về công nghệ thông tin, ứng dụng công nghệ thông tin để xây dựng chính phủ điện tử, công dân điện tử và doanh nghiệp điện tử, tạo thị trường cho công nghiệp công nghệ thông tin phát triển...

Đối với lĩnh vực báo chí – xuất bản

- Sắp xếp hệ thống báo chí – xuất bản gắn với đổi mới mô hình, nâng cao hiệu quả lãnh đạo, quản lý để phát triển hệ thống báo in, báo hình, báo nói, báo điện tử, hoạt động xuất bản theo hướng chuyên nghiệp, hiện đại, chất lượng, hiệu quả đáp ứng yêu cầu của hội nhập.

- Tập trung nguồn ngân sách theo cơ chế đặt hàng cho những cơ quan báo in có thương hiệu tốt, tính chính trị, tính định hướng cao để có được những ấn phẩm hấp dẫn. Đến năm 2020, các cơ quan báo in được sắp xếp theo mô hình một cơ quan báo chí có nhiều ấn phẩm báo chí.

- Hệ thống phát thanh truyền hình đổi mới theo mô hình cơ quan truyền thông đa phương tiện, theo đó các đài chỉ tập trung làm nhiệm vụ sản xuất chương trình và cung cấp nội dung cho nhà cung cấp dịch vụ truyền thông đa phương tiện.

- Tập trung phát triển một số báo điện tử chủ lực có kỹ thuật công nghệ hiện đại, tính tương tác cao, phong phú về nội dung, có khả năng thu hút công chúng, dẫn dắt, định hướng, hiệu quả dư luận xã hội.

- Hiện đại hóa cơ sở vật chất, từng bước nâng cấp và hiện đại hóa về mặt công nghệ, phương tiện kỹ thuật cho các nhà xuất bản, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động xuất bản.

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Thông tin và Truyền thông, *Tài liệu Hội nghị Thành tựu và định hướng phát triển của ngành Thông tin và Truyền thông, năm 2016*;
2. *Đẩy mạnh ứng dụng khoa học và công nghệ trong thông tin và truyền thông*, <http://tapchibcv.gov.vn/tin-nong-chuyen-muc/day-manh-ung-dung-khoa-hoc-va-cong-nghe-trong-thong-tin-va-truyen-thong.htm>.